

Krešimir Mišak
o pomembnosti povezave z ljudmi in naravo

Ostati moramo čim bolj *avtonomni!*

V knjigi Smrt transhumanizmu, svobodo ljudem, katere prevod je pri nas izšel pred dvema letoma, je Krešimir Mišak, avtor legendarne oddaje na HTV Na robu znanosti, zapisal, da se bo svet že v bližnji prihodnosti spremenil kot še nikoli doslej. To se že dogaja. Dodal je, da bosta nastali dve človeški rasi: digitalna in analogna. Zato nas v svojih oddajah, zapisih in knjigah že nekaj časa svari, naj se zbudimo in začnemo misliti s svojo glavo. Od najinega zadnjega pogovora je minilo manj kot dve leti, pogledala sva, kaj vse se je v tem času spremenilo.

Tekst: **KATJA BOŽIČ**, foto: **ANDREJ KRIŽ**

Krešimir Mišak se je rodil v Zagrebu leta 1972. Na HTV je skoraj dve desetletji legendarni voditelj inovativne oddaje z naslovom Na robu znanosti, ki je priljubljena tudi v Sloveniji.

Ko sva se jeseni 2020 nazadnje pogovarjala, je bil to čas prvega zaprtja države in v njem ste, ste takrat rekli, uživali. Videla sem, da ste čas dobro izkoristili, napisali ste celo knjigo za otroke.

Ta čas je bil zelo zanimiv, ker je v ljudeh po eni strani vzbudil občutek katastrofe, šoka, celo vonj totalitarizma v zraku, vsi dogodki, sestanki, vse je bilo odpovedano, po drugi strani pa so mnogi ljudje, ki jih ni bilo strah, ugotovili, da imajo prostor in čas za kreativne stvari. Sam sem v tem času s svojim bendom posnel ploščo v živo, napisal scenarij za strip, ki ga je potem narisal moj prijatelj, na pamet mi je padla knjiga Čudno, almanah čudes za mlade, o kateri sem že dolgo razmišljal. V glavnem, veliko se je dogajalo. Neki jasnovidec mi je dejal, da je današnji čas kot naročen za kakršnekoli kreativne poteze. Da bi to lahko uresničil, pa se ne smeš pustiti ujeti strahu in paranoji, ne glede na to, ali je to zaradi bolezni ali zaradi tega strašnega ustroja sistema, ki prihaja. Sistem je samo skupek pravil, ljudje pa so tisti, ki jih ta pravila animirajo ali ne. Vsi se gibljemo v družbi z ljudmi, s katerimi imamo lahko globljo komunikacijo, neki drugi ljudje, s katerimi smo imeli površinske odnose, pa so po naravni poti odpadli. Ljudje so se glede na svoj pogled na svet razdelili, zdaj se eni in drugi skorajda nimajo kaj pogovarjati. Svet se tako globinsko spreminja.

● O tem, da se bo v naslednjih letih spremenil, ste pisali že pred leti ...

To ni stvar prerokovanja ali jasnovidnosti, ampak razumevanja procesa, katerega del smo. Ta proces je bil tudi že prej prisoten, velikokrat se je etiketiral celo kot teorija zarote. Ampak če poznaš algoritem, potem veš, zakaj se te stvari dogajajo. Konkretna temeljna ideja transhumanizma je integracija človeka in stroja. Ko razumeš, za kaj gre, ti je jasno, v katero smer moraš iti, kako razmišljati, spremenijo se ti kriteriji. V času zaprtja so se kar naenkrat začeli vsi spraševati, kaj bom danes počel. Tega se prej ni nihče spraševal. Kar naenkrat imaš čas, da se dobiš s prijatelji, greš z otroki v gozd ... Razne stvari se začnejo dogajati, ko je človek naenkrat vržen iz ustaljenega kolesja. Če si že prej bil v tem filmu, ti je bilo nekako jasno, kam to pelje. Samo razumeti moraš.

● Kako vi vidite mlade in virtualno resničnost v prihodnosti?

Kdor je preskusil virtualno resničnost na play stationu, v muzejih, ve, kako je lahko videti resnično. Tisti, ki ga bo to vsrkalo, bo imel alternativni ego, kjer bo lahko karkoli, recimo vitez v pravljici. Vse se bo zdelo resnično, v pravi resničnosti bo pa mogoče deček petnajstih let, asocialen, sramežljiv, nepovezan. Verjamem, da bodo ljudje tam začeli graditi svoja virtualna življenja, kot jih že zdaj gradijo. Sistem pa jim bo skozi te virtualne doživljaje v bistvu kradel pozornost. Ko ti kradejo pozornost, to ne pomeni samo, da ne bereš več, se ne ukvarjaš, recimo, z nogometom, se ne družiš s prijatelji in si samo za računalnikom, temveč tudi sinhroniciteta ne more več do tebe. To ni nekaj, kar načrtuješ. Ti pojavi so sicer v neverjetnem naraščanju, rekel bi celo, da so za ljudi v današnjem času bistveni, čeprav je zanimivo, da zanje sploh ni mesta v naši paradigmi. Ukvarjamo se z materialnim svetom, šolo, znanostjo, ampak sinhronicitete, kakor sem opazil, naraščajo pri vseh ljudeh. Ljudi vedno navdajo s čudenjem in na neki način kažejo, da se človek vse bolj sinhronizira z vesoljem. Zato je pomembno ostati odprte zavesti, ne pa je zakleniti v virtualno resničnost, kar se bo gotovo zgodilo, kajti tam so čarobni svetovi, čudovite pokrajine ... Kar je paradoksalno, ker so prav tako lepi ali še lepši kraji okoli nas. Pa vendar, kadar hodiš po gozdu in o nečem razmišljaš, ne vidiš lepote gozda. Ko prideš v virtualno resničnost in tam vidiš gozd, ti pa si v neki kleti, si misliš, kako je tam fenomenalno, romantično. Ampak to je, kot da dobiš fička namesto mercedesa, misliš pa, da je vesoljska ladja.

● Kako vi ščitite svoje otroke pred to virtualno resničnostjo?

Meni jih ni treba ščititi. Ljudje se učijo s tem, kar vidijo in slišijo. Če leto in pol ali pa še dlje poslušajo moje iste zgodbe, potem to postane del njih. Moje hčerke so stare 25, 21 in devet let, same razmišljajo in prihajajo do lastnih zaključkov na temelju informacij, ki so jih slišale. Edina zaščita, ki obstaja, je razumevanje stvari. Danes ogromno ljudi bije svoje individualne bitke. Zdaj ni čas za velike organizacije, vsak človek mora zase ugotoviti,

» Torej prvo je, da ne spremljamo poročil, potem bi svetoval, da se ljudje kar največ družijo z drugimi ljudmi, ker ljudje so svoji največji psihiatri. Bodite veliko na soncu, ki nas polni s temeljno informacijo in energijo. Zelo dobro je delati dihalne vaje, ker, kot vidimo, je v tem trenutku na udaru tudi dihanje. Dihanje pa je vsekakor naša vez z onstranstvom. Ko se rodimo, vdihnemo, ko umremo, izdihnemo. «

Kaj je sinhroniciteta

Sinhroniciteta naj bi kazala, da se svet preureja (če je treba tudi za desetletja vnaprej), da bi človek v določenem trenutku zagledal številna ujemanja in jih prepoznal nekje v globini želodca, ker imajo pomen prav za njegovo življenje ter nekatera njegova duševna stanja, razmišljanja, pretrese in situacije, v katerih je. Recimo, da pade prstan v neko jezero v Avstraliji, petnajst let pozneje pa ga med potapljanjem najde človek, ki je v nekakšnem odnosu s človekom, ki ga je izgubil. To je primer sinhronicitete.

kaj bo in kako. Največja vrednost prihodnosti bo avtonomija – imam svoje plošče, pa mi je vseeno, ali poslušam glasbo z interneta ali ne. Imam svoje prijatelje in mi je vseeno, ali me bodo izbrisali s Facebooka, kjer niti nimam profila. Torej, vsak vir avtonomije – od hrane, glasbe do prijateljev – bo največja vrednost prihodnosti. Zato je zelo pomembno povezovanje ljudi. Pomembno je, da se ne predaš paranoji in strahu.

Kaj je transhumanizem?

»Transhumanizem je pojem, ki se je začel širiti pred nekaj leti. Obstajajo transhumanistične deklaracije, o tem pišejo diplomske naloge. Že samo ime pove, da gre za težnjo preseči človeške omejitve. Nekdo bo seveda rekel, pa kaj je tukaj slabega. Obstajata dve vrsti preseganja človeških omejitev. Ena je organska, to je naravni transhumanizem, kar ni nič drugega kot učenje in vaje. Vsak človek, ki nekaj trenira, skuša preseči meje, postaviti nove rekorde. Transhumanizem, o katerem govorim v knjigi, je tehnološki transhumanizem. To je ideja, po kateri naj bi tehnologija nadgradila človeka, ne da bi v to vložil kakršenkoli trud. Vprašanje je, za katere omejitve gre v tem primeru. Ali sem jaz oviran, ker v tem trenutku ne morem v svojih očeh, recimo, videti interneta? Ali moramo težiti k napredku razvijanja kompleksnih sistemov, tehnologij ali bi morda morali razvijati napredek v ločevanju pravega jaza od naših zunanjih reakcij? Tehnološki transhumanizem, ki ga bom na kratko imenoval kar transhumanizem, želi človeka demokratično, z obljubami, spojiti s tehnologijo, predvsem z informacijsko in s komunikacijsko, da bo postal nekaj več od človeka.«

● **Kakšen je vaš recept za to?**

Če ne gledaš poročil, te ne morejo držati v strahu, to je torej prvi, osnovni korak. Na svetu se dogaja milijarda stvari, in kakor je rekel Mark Twain, je prav čudno, da je na svetu točno toliko dogodkov, da lahko napolnijo en časopis. Torej, vsakemu človeku bi priporočil, da preprosto neha gledati poročila. Če človek tri dni ne spremlja poročil, začne naenkrat videti pravo resničnost. Recimo, zdaj vsi govorijo o vojni. Vojna se dogaja v neki državi, na nekem območju, ne dogaja se preostanku sveta. Zakaj ves svet, ki ni v vojni, živi v tej vojni? Zato, ker berejo časopise in gledajo televizijo, pa ne govorim o tem, da človeku naj ne bi bilo mar za druge ljudi, govorim samo o distanci, da te to ne potegne preveč vase. Recimo, kako delujejo mediji – pred kakšnimi desetimi leti se je zgodil neki nepomemben dogodek, nekje v Zagrebu je eksplodirala nekakšna bomba. Ne ve se, kdo jo je podtaknil, in nikogar ni poškodovala. To se je zgodilo na periferiji. Mesec dni se je v časopisu govorilo o tej bombi. Torej je bomba eksplodirala skozi časopise. Potem, raziskovali so, ali se bolj varne počutijo otroci na Bližnjem vzhodu, kjer so vojne operacije, ali v New Yorku. Pokazalo se je, da so otroci v New Yorku daleč bolj preplašeni. Mediji jih bombardirajo z nasiljem, nevarnostjo, četudi odraščajo v varnem okolišu. Živijo pravzaprav v svojem perceptivno oblikovanem nevarnem svetu. Medtem ko otrok v oddaljenem delu sveta, na vojnem območju, denimo v Bejrutu, ki ni izpostavljen časopisom in novicam, živi povsem običajno življenje. Če eksplodira bomba v predmestju, je to lahko velika težava za tiste v bližini, ampak on za to ne sliši. Če ti nekdo ustvarja sanje, da bi ti vstopil vanje, je torej jasno, kaj moraš narediti – ustvariti moraš svoje sanje. Časi so čudni, zanimivi, negotovi, a v vsakem primeru je to veliko bolje kot popolna varnost. Bral sem o ljudeh na Norveškem, ki imajo dober standard in zagotovljeno varnost od rojstva naprej – stanovanje, delo, denar. Potem pa pride izolacija in se ne družijo, stari ljudje umirajo, pa nihče ne ve za to. Nimajo pravega motiva za življenje, ker nimajo nekih velikih težav – in to je utopija, ki jo vsi čakamo. Mislimo, da bo to rešilo naše težave, v resnici pa bo to dolgočasno življenje, ki nas bo psihično ubijalo. Torej, prvo je, da ne spremljamo poročil, potem bi svetoval, da se ljudje kar največ družijo z drugimi ljudmi, ker ljudje so svoji največji psihiatri. Bodite veliko na soncu, ki nas polni s temeljno informacijo in energijo. Zelo dobro je delati dihalne vaje, ker, kot vidimo, je v tem trenutku na udaru tudi dihanje. Dihanje pa je vsekakor naša vez z onstranstvom. Ko se rodimo, vdihnemo, ko umremo, izdihnemo, preko dihanja lahko menjavamo stanja zavesti. Na malo globlji ravni pa bi rekel, da se dogajajo veliko globlje spremembe, menja se cela paradigma sveta. Ko je Anita Moorjani umrla, pa se vrnila, je opisovala, da je videla življenje kot popolno tapiserijo, kjer imajo vse niti smisel. Mnogi so se v tem času sicer vznemirili, ampak so v sebi zaživeli. Sam sem prej ob večerih gledal serijo za serijo, bile so sicer vrhunske, ampak ko se je vse to začelo, me niso več zanimale, ker je življenje postalo pravzaprav razburljivo igrišče. Naenkrat se zbudiš, postaneš aktiven, nisi več zombi, ki hodi, ampak si kot lovec v džungli. Gledaš, kako boš reagiral v določeni situaciji, z določenim človekom, moraš se praktično na novo izmisliti. Mnogi moji prijatelji delijo podobno izkušnjo: kombinacija občutka prihajajoče katastrofe in neutemeljenega optimizma v sebi. Kot da ti je breme padlo s hrbta. Težko je to opisati, to so notranja doživetja, za katera sem ugotovil, da so precej univerzalna.

● **Torej se je zgodilo tudi mnogo pozitivnega?**

Pozitiva je v notranji alkimiji ljudi. Ne vem, kaj je za človeka pozitivno, da živi dolgočasno življenje v popolni varnosti in udobju, kjer je kot robot, ali situacija, v kateri se mora aktivirati, povezovati z ljudmi in sam sebe spreminjati. Odvisno od tega, s katere perspektive gledaš na življenje. Rekel bi, da je transhumanizem v duhovnem smislu ljudem prinesel tudi veliko dobrega, v smislu, da so ljudje spoznali, česa nočejo. Ampak potem se moraš vprašati, kaj pravzaprav hočeš. Mi smo bili vsi relativno transhumanizirani. Povezovali smo se s tehnologijo na razne načine, ampak v nekem trenutku se bo standard tako spremenil, da se boš moral vprašati, ali želiš v eno ali v drugo smer – analogno ali digitalno. Digitalni človek bo sprejel ves tehnološki nadzor. Ampak na koncu mislim, da bodo analogna mesta postala tako zanimiva, da se jim bodo želeli pridružiti tudi ljudje, ki ne bodo popolnoma sprogramirani. Svet se namreč deli po neki vrsti zlatega reza na 40 in 60 odstotkov, pri čemer se 60 deli na 30 in 30 odstotkov. 30 odstotkov ljudi bo šlo v digitalno smer, 30 jih tja nikakor ne bo šlo, vmes jih ostane 40 odstotkov, ki niso informirani, ki živijo v nekem udobju, in to so tisti, ki bodo prišli na naše zabave. *(smeh)* ■

